

Становище

за дисертацията на маг. инж. Весела Миланова „Приложение на жирокопическото ориентиране в маркшайдерското осигуряване на подземното разработване на находища и подземното строителство“, за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 5.7. „Архитектура, строителство и геодезия“, научна специалност 02.08.01 „Маркшайдерство“, от проф. Момчил Минчев

1. Обща характеристика на дисертационния труд

1.1. Структура и съдържание

Дисертацията е структурирана във въведение, теоретическа и практическа част, заключение, претенции за приноси, публикации, свързани с темата на дисертационния труд, библиография и приложения.

Във въведението са формулирани целта и задачите на дисертационното изследване. Акцентира се върху актуалността и значимостта на жирокопическото ориентиране в маркшайдерското осигуряване на подземното разработване на находища и подземното строителство.

В теоретическата част са разгледани основни положения от механиката на роторния жирокоп и специфичните проблеми на измерванията с датчици на северната посока, разработени на тази основа.

Извършен е критичен преглед на безроторните жирокопи, базирани на различни принципи – оптични и вибрационни, с ударение върху физическите основи на прилаганите ефекти и функционални схеми, а именно: ефектът на Саняк, лазерните (RLG) и влакнесто-оптичните жирокопи (FOG) – в първия случай; ефектът на Кориолис, микро електро-механичните жирокопи (MEMS) и тези с полусферичен резонатор (HRG) – във втория случай. Представени са и някои съвсем нови технологии, възможностите за чието приложение предстои да се уточняват.

Формулираните изводи недвусмислено сочат, че засега механичните жирокопи са без алтернатива в разработването на датчици на северната посока.

Практическата част на дисертацията е построена около сериозен по обем експеримент, осъществен от дисертанта. Въз основа на значителен брой измервания е установена точността на определените азимути в зависимост от наблюдателната схема и начина за обработка. Категорично е доказано, че с прилагане на подходяща методика може не само да се постигне точност, съответстваща на паспортните характеристики на инструментите, но дори те да бъдат надхвърлени значително.

По-нататък са представени резултатите от измервания в реални условия, в рудниците „Челопеч“ и „Кошава“, а също на метростанция „Витоша“. В резултат на извършения анализ е установено, че независимо от амортизираността на използваните жирокопични и липсата на автоматизирано отчитане на показанията им, получените резултати са около предела на възможностите на използваните типове инструменти и са съпоставими с тези, които може да се постигнат с жирокопични от по-нов тип.

В заключението се изтъква, че независимо от сериозния напредък в разработването на принципно нови жирокопични сензори, за геодезическо ориентиране роторните жирокопи най-вероятно ще продължат да се използват в обозримото бъдеще.

1.2. Критика

Актуалност на темата. Темата на дисертацията е актуална с това, че прави опит за връщане на доверието на маркшайдерите и геодезистите към жирокопическото ориентиране, което в редица случаи е отлична алтернатива на някои примитивни методи, все още използвани в съвременната практика.

Методика на изследването. Дисертантът прилага в работата си различни методи за анализ и обобщение на експериментални данни, за съпоставка и сравнителен анализ на известни теоретични постановки и технологични схеми.

Резултати и приноси. Резултатите от изследването и приносите – два на брой, имат научно-приложен характер.

Автореферат. Авторефератът е структуриран правилно и дава пълна представа за резултатите от дисертационното изследване.

Публикации по темата. Представени са три публикации по темата на дисертационното изследване (в съавторство).

Възможности за приложение. Резултатите от дисертационното изследване могат да послужат като технологична основа за приложение на жироскопичния метод за извършване и контрол на ориентирането на подземни минни изработки и в подземното строителство, а също и в различни видове геодезически работи.

2. Оценка на дисертационния труд

Степен на познаване на проблема. Дисертантът В. Миланова познава добре устройството и работата с жиротеодолитите Gi-B2 и GAK-1, които е имала на разположение в хода на подготовката си. Усвоила е задълбочено основните положения от теорията на жироскопичните системи с приложение в геодезическото ориентиране. Напълно подготвена е за по-нататъшна преподавателска и практическа работа в тази област.

Участие на автора. Дисертационният труд е изцяло дело на автора.

Критични бележки. В качеството ми на научен ръководител нееднократно съм насочвал вниманието на докторанта към необходимостта в теоретичната част да се постигне по-голяма дълбочина на анализа на причините, поради които съвременните безроторни жироскопи остават засега без приложение в геодезическото ориентиране, а се използват единствено за стабилизация и регистриране на отклоненията от зададена посока. Възможно е било резултатите от осъществения експеримент се изследват по-детайлно, в резултат на което изводите по отношение на оптималната схема на измерванията да бъдат по-конкретни.

3. Лични впечатления

Познавам В. Миланова от годините на следването ѝ по специалност „Маркшайдерство и геодезия“ в Минно-геоложкия университет „Св. Иван Рилски“, където извървя успешно не лесния път на студента-задочник. Магистърската си степен получава след защита на дипломна работа в областта на жироскопичното ориентиране, която логично прерасна в разработването на настоящата дисертация. Работи упорито и всеотдайно, без да щади усилия, компенсирайки с много труд и желание пропуските в подготовката си и недостатъчния си практически опит. Включва се активно в преподавателската работа, отговорно и компетентно провежда упражнения по дисциплината „Жироскопично ориентиране“ със студенти от магистърския курс по специалност „Маркшайдерство и геодезия“.

4. Заключение

Представените документи по процедурата са изрядни, а дисертационният труд – независимо от отправените критични бележки – има необходимите качества за да позволи на научно жури да присъди на маг. инж. Весела Миланова образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 5.7 „Архитектура, строителство и геодезия“, научна специалност 02.08.01 „Маркшайдерство“.

София, 25.02.2018 г.

ПОДПИС:

